

RIIGIKOGU KANTSELEI
ÕIGUS- JA
ANALÜÜSIOSEKOND

29.04.2009 nr 15-3/103

Õigus hüvitistele tööle asumisel Euroopa riikides: töötutoetused ja hüvitised

Informatsioon

Enamuses riikides on võimalus saada vähendatud kujul töötutoetusi või hüvitisi edasi ka siis kui inimene asub osaajaliselt või ajutiselt tööle. Sealjuures on toetuste maksmine töötamise korral enam levinud Lääne-Euroopa riikides ja harvem Ida-Euroopa riikides (uutes Euroopa Liidu liikmesriikides). Täpsed toetuse jätkamise skeemid on erinevad ning need on toodud eraldi lisas.

Üks oluline erinevus Ida- ja Lääne-Euroopa töötutoetuste ja -hüvitiste vahel on **arvestamise viis, ehk see, kas toetust arvestatakse vastavalt päevadele, nädalatele või kuudele**. Lääne-Euroopas on väga levinud toetuste arvestamine päevade eest või vahel ka nädala eest. Ida-Euroopas arvestatakse toetusi pigem kuu kaupa. **Nädala ja päeva kaupa arvestamine on paindlikum** ja võib mõjutada ka seda, kas hüvitist/toetust makstakse siis kui inimene käib osaajaga tööl.

Valdavas enamuses Lääne-Euroopa riikides loetakse kokku inimese nädalas tehtud töötunnid ja/või päevad ning töötutoetuse või -hüvitise maksime ja suurus otsustatakse nende töötundide või -päevade alusel. Süsteemi lihtsustamiseks on väga sageli määratud **piirid**, üle mille töötamisel enam toetust **ei maksta**. Taoliseks piiriks võib olla näiteks 50% või umbkaudu pool regulaarsest nädalasest või kuisest tööajast – st et kui inimene töötab rohkem kui 20 tundi nädalas või kaks nädalat kuus, lõpetatakse või peatatakse hüvitise maksmine. Samamoodi on määratud **piirid hüvitise vähendamiseks** – näiteks kui inimene töötab mingi arv tunde nädalas, siis makstakse väiksemat hüvitist/toetust. Konkreetsed piirid on riigist riiki üsna erinevad: mõnel juhul on inimesel lubatud töötada üsna palju tunde, enne kui hüvitis väheneb või lõpeb, teistes riikides jälle vähem. Kuid ühine joon Lääne-Euroopas on just detailsus ja peen päevakaupa arvestamine ehk süsteemi paindlikkus, mis ei tekita inimese jaoks nullsumma mängu – „saab toetust või ei saa toetust“.

Lisaks paindlikkusele on mitmes riigis ka **toimetulekust sõltuvad tööturutoetused** (ehk nn *means-tested allowances*) Need on analoogsed Eesti toimetulekutoetusele. Toetuse maksmisel ja suuruse määramisel arvestatakse kogu pere sissetulekuid ja sageli ka hoiuseid (kogukapitali). Selliste toetuste maksmine töötamise korral sõltub töötamisest saadud sissetulekust ja teistest pereliikmete sissetulekutest ja pere suurusest.

Mõnes riigis ei sõltu töötutele määratav hüvitis (selle suurus või maksmise kestus) küll otse toimetulekust, aga siiski pere suurusest, täpsemalt ülalpeetavate laste arvust. Sellised riigid on näiteks Soome, Rootsi, Norra, Iirimaa, Šveits ja Belgia. Kusjuures Belgias on taas tööle

minnes või osaliselt tööle minnes töötutoetuse jätkamine sõltuvuses laste olemasoluga. Taas tööle asudes makstakse fikseeritud summas mõnda aega toetust edasi just üksikvanematele.

Enamuses Ida-Euroopa riikides on töötutoetused ja -hüvitised **kuupõhised** ning nende **maksmine lõpetatakse igasuguse töötamise korral**. Kuid on ka paindlikemaid süsteeme, näiteks Tšehhi, Poola ja Bulgaaria. Tšehhis on lubatud töötamine, kui töötundide arv jääb alla 20 nädalas ja palk on alla poole alampalgast. Poolas aga makstakse tööle asudes fikseeritud summas igakuist aktiivsusmaksu. Bulgaarias säilib hüvitis 50% ulatuses kui palk töökohal on alla alampalga. Võrreldes Lääne-Euroopa riikidega on nende kolme riigi süsteemid siiski üsna jäigad ning lubatud töötundide arv ja palga suurus üsna madal. Oluline on see, et Lääne-Euroopas ei piirata hüvitise maksmist ja selle suurus mitte niivõrd sõltuvalt palgast vaid sõltuvalt töötundidest (välja arvatud toimetulekust sõltuvate tööturutoetuste puhul).

Riik	Töötutoetuse maksmine koos	Olulised tingimused hüvitise maksmiseks				Erilisi omadusi
	palgaga	töötundides/Muutus	Seos teiste toetustega	Eelnev töö	kestvus	
PÕHJA-EUROOPA						
Soome	Kuni 2-nädalase töö puhul vähendatakse hüvitist nende päevade eest, üle 2-nädalase töö puhul nende päevade eest toetuste ei maksta.		ei maksta koos teiste sotsiaaltoetustega ega õppuritele	Töötutoetus neile, kes ei ole fondi liikmed: 10 kuud viimase 2 aasta jooksul Sissetulekupõhine töötutoetus fondi liikmeile: 10 kuud viimase 2 aasta jooksul	max 500p max 500p	fikseeritud toetus 25.63€/p, alla 18-a lapse vanemale +5€/p, 2 last +7€/p, 3 ja enam +9€/p; makstakse 5p/n Ülalnimetatud + 45% palga ja fikseeritud toetuse vahest, regressiivne ja langeb 20%ni
	Vähendatakse üldiselt põhimõttel 1€ sissetulekut vähendab toetust 50 senti. Toetus kaob, kui inimene töötab üle 75% täistööajast.		sõltub kõigist teistest sissetulekutest, sh teiste pereliikmete tuludest	Tööturu toetust makstakse eelneva piisava tööstaažita ja pikaajalistele töötutele (st. alates 501 päevast)	määramata	sõltub pere kõigist sissetulekutest
				Töötupensioni makstakse enne 1950ndat aastat sündinuile	pensionini	sõltub sissetulekust
Rootsi	Vabatahtliku kindlustuse maksmine lõpetatakse tööle asudes. Osaliselt töötades makstakse fikseeritud toetust edasi nende päevade eest, kui inimene ei tööta.			6 kuud 12 viimase kuu jooksul. Sh vähemalt 80h/n või 480h/6k jooksul ja vähemalt 50h/n.	alates 8ndast päevast, max 300 p, alla 18-aastaste laste vanemal + 150p	fikseeritud hüvitis 320SEK/p. Makstakse 5p/n.
				Töötuskindlustuse fondi liige (vabatahtlik) min 12 järjestikkust kuud (2009 aastal 6k)		80% esimesed 200p, 70% 201-300p, 65% edasised päevad; max 680SEK/p. Maksustatud tulumaksuga, makstakse 5p/n
Taani	Üldiselt maksed peatatakse kui inimene asub tööle. Erandjuhul on võimalik osalise töö korral hüvitise osaline jätkamine max 30n			Töötuskindlustuse fondi liige ja makseid tehtud min 1a või osalise kindlustuse korral töötanud min 34n enne töötuks jäämist	max 4a	92%, max 725 DKK/p täis- ja 483 DKK/p osaliselt kindlustatule
			Kes ei ole fondi liikmed võivad saada sotsiaaltoetusi KOV'idelt			
Norra	Võimalik kui töötaja tööaega vähendatakse vähemalt 50%, toetuse suurus sõltub sellest, millises ulatuses töökoormust vähendati.			Eelneva aasta sissetulek olnud vähemalt 12 000€ või eelneva aasta sissetulek 24 000€	alates 4-nast päevast, sissetulek 16 000€/a→104p; 8000-16 000 €/a→52p	2,4% päevas eelmise aasta või eelmise kolme aasta keskmisest sissetulekust (ca 62% kuupalgast), max toetus 30 000 €/a, lisa 2€/p lapse kohta lisa 9,5% päevas makstavast toetusest, kui töötus on kestnud üle 8 nädala
LÕUNA-EUROOPA						
				Tavaline koondamishüvitis (CIGO)	3-12k	80% eelnevast sissetulekust, lagi

Itaalia			Eriline koondamishüvitis (CIGS): tööstusettevõtted, kel min 15 töötajat viimased 6k; kaubandusettevõtted, kel min 200 töötajat; muud sektorid vastavalt erinevatele tingimustele	olenevalt olukorrast max 12k või max 24k	80% eelnevast sissetulekust, lagi
			Mobiilsustoetus: CIGS korral	max 12k, vanus 40+ →24k, 50+ →36k	esimesed 12k→100%, edasi 80%
			Tavatoetus: kindlustusmakseid 2 aasta ulatuses ja viimase 2 aasta jooksul tehtud 1 aasta makseid. Eri tingimused hooajalistele töötajatele.	vanus 50 ja + →12k; <50→8k	esimesed 6k→60%, järgmised 3k→50%, edasi 40%
	Solidaarsuslepingu eesmärk ongi tööaja vähendamisest tingitud palga languse kompenseerimine		solidaarsusleping: töötajavähendamine, kombineeritav mõnel tingimusel CIGO ja CIGS-ga	12-24k+24 või 36k (Lõuna-Itaalias) eriolukorras	60% saamata palgast
Portugal	Üldiselt ei ole töötamine toetuse saamisega samaaegselt võimalik. Toetust võib saada kui inimese tulu jääb alla 50% elamatusmiinumumist Ei maksta üldiselt kuus. Toetuse maksmine peatatakse koos teiste toetustega kui inimene töötab või on enese tööandja vähem kui 3 järjestikkust aastat.		töötutoetus: 450 päeva 24 kuu jooksul Sotsiaalne töötutoetus: 180 päeva 12 kuu jooksul	vanus <30 ja staaž <24k→270p, 65% viitpalgast. Viitpalk on 2 kuud enne töötust <30 ja >24k→360p+30p iga 5a staaži teenitud 12 kuu keskmine palk. Miinus maksud. Min kohta, 30-39 ja <48k→360p, 30-39 ja elatismiinumum, max 3x elatismiinumum >48k→540p+20p iga 5a staaži kohta, 40-44 ja <60k→540p, 40-44 ja >60k→720p+30p iga 5a staaži kohta, 45+ ja <72p→720, 45+>900p +30p iga 5a staaži kohta	100% elatismiinumum, kui on ülapeetavaid, 80% üksi elavale inimesele. Kui elatismiinumum on kõrgem kui viitpalk, arvestatakse hüvitist viitpalga järgi
LÄÄNE-EUROOPA					
Suurbritannia	CB hüvitis ei sõltu säästudest ja tööd võib teha kuni 16h/n, edasi vähendatakse hüvitist. CB võidakse täiskohaga töötamise korral peatada. Kui sama inimene jääb 12 nädala jooksul uuesti töötuks saab ta CB'd edasi vanadel alustel.		CB (contribution based) ehk eelneval tööturu panusel põhinev hüvitis: saavad need, kes on teinud 6k max kindlustusmakseid teatud ulatuses viimased 2a.		
	hüvitise maksmine ja suurus sõltub säästudest ning nii töötu kui teiste IB hüvitis sõltub pereliikmete töö-tegevusest. Toetuse täielikult kõigist saamiseks peab pere kapital olema teistest isiku ja pere <16 000£, kui kapital 6000-16 000£ sissetulekutest alaneb toetus 1£ iga 250£ kohta		IB (income based) ehk hetkeolukorral põhinev hüvitis: sõltub inimese ja pere toimetulekust	tähtajatu (makstakse pärast CB lõppu või kui töötu CB-ks ei kvalifitseerunud), aga tingimused saamiseks muutuvad	alla 25→51£/n, 25 ja + →64£/n, töötu elukaaslase korral võimalik →101£/n kahe inimese peale kokku, CB hüvitise tegelik summa võib sõltuda töötajate täitmata kohustustest

Iirimaa	Õigus toetusele tekib (1) osaaajalisel töötajal, st kui inimene on töötü 3 päeva 6st (aga mitte 4 või enam). Iga töötü päeva eest saab 1/6 toetusest. (2) Kui töötunde vähendatakse pikaajaliselt ja oluliselt näiteks töötades 3 päeva nädalas on õigus toetuse		Töötutoetus: kindlustatuile	max 12 kuud (varem 15k)	Sissetulek 150€/n→toetus 92€/n, 150-220€/n→132€/n, 220-300€/n→160€/n (kõigil juhtudel täiskasvanud ülalpeetava lisa + 88€/n), >=300€/n→204€/n + ülalpeetava lisa 135€/n	
	analoogsed tingimused ülaltoodule, aga arvestatakse ka teiste pereliikmete sissetulekuid.		Töötü abiraha: makstakse neile, kes pole kindlustatud või kes on juba 12k saanud töötutoetust. Isiku või pere sissetulekud peavad olema alla teatud piiri	määramata	max 204€/n aga alla 20aastastele 100€/n, ülalpeetavad: täiskasvanu 136€/n, lapsed 13-26€/n	
Holland	Inimese töötunde vähendatakse 5 h/n või alla 10-tunnise töönädala puhul poole võrra ja ei saa palka kaotatud töötundide eest	Ei maksta koos teiste toetustega. Kui pere sissetulek jääb alla elatus-miimumi võib saada elatisabi.	26 nädalat 36-st, sh ei tohi olla enese tööandja ja need tunni ei tohi arvesse minna muude toetuste maksmisel	3 kuud	esimesed 2 kuud 75% (max 183€), edasi 70%	8% töötutoetusest hoitakse iga kuu kinni ja makstakse mais välja kui puhkusetootus
			52 päeva neljal aastal 5 aasta jooksul	sõltub töötatud ajast, 3-36 kuud		
Šveits	Toetust makstakse, kui inimene on töötü vähemalt kahel järjestikusel päeval nädalas. Kui inimene võtab vastu töö, mille palk on alla tema töötutoetuse, on hüvitiseks 70 või 80% algse palga ja uue palge vahest.		12 kuud viimase 2 aasta jooksul	alates 6-ndast töötuse päevast, kindlustusmaksetest vabastatuile→260p; muidu staaži 12k→400p; 18k ja vanus üle 55 või puudega→550p	80% (max 126 000 CHF-st aastas), 70% kui ei ole ülalpeetavaid, puuet ja toetus on üle 140 CHF päevas	riiklik koolikohustus peab olema täidetud, et saada toetust
Belgia	Üldiselt maksed peatatakse kui inimene asub tööle. On aga eri toetusi. Kuid üksikvanemal või inimesel, kes töö käimiseks hakkab sõitma väga pikkasid vahemaid võib saada ühekordse toetuse 744€. Vähemalt 3k töötü olnud üksikvanem võib saada tööle asudes 75		Vaid erasektori töötajaile	määramata	Ülalpeetavatega töötaja →60% päevapalgast; vallaline töötaja →60% päevapalgast; esimesed 12k, edasi 53%; era- ja avaliku vabaabielus →58% päevapalgast esimesed 12k, FIEsid. Töötüabiraha 40% järgmised 3k+3 kuud iga töötatud aasta kohta, edasi 17-22€/k; 50+ võimalik ealisa	Belgias eristatakse sektori töötajaid ning makstakse ainult erasektori töötajaile
Prantsusmaa	Põhimõtteliselt ei, aga on erandeid. Selleks peavad töötunnid olema alla 110h/k ja sissetulek alla 70% eelmisest palgast. Toetust makstakse selle osa päevade eest, mil inimene ei töötü. Max või toetust saada nii 15k.		<50 aastane →4 kuud viimase 28 kuu jooksul; 50 ja + →4 kuud viimase 36 kuu jooksul	võrdne töötatud ajaga, <50 aastasele max 24k ja 50+ max 36k	päevaraha - umbes 40-60% keskmisest päevasest palgast, kuid min 27€/p ja max 2859€/k suurusest palgast arvutatud päevaraha	

IDA-EUROOPA

IDA-EUROOPA

Rumeenia	töötutoestusi makstakse vaid siis kui inimene on kaotanud kõik töötunnid ja sissetuleku			sõltub staažist alates 1a→6k; 5a→9k ja 10a→1a	
Sloveenia	töötutoestusi makstakse vaid siis kui inimene on kaotanud kõik töötunnid ja sissetuleku			sõltub staažist, alates 1a→3k; 5a→6k; 15a→9k; 25a→12k ja 25a ja vanus üle 50→18k; 25a ja vanus: >55→24k	esimesed 3 kuud 70%, edasi 60%, mõlemal juhul (max 3xAP ja min 45,5% AP)
Slovakkia	Osalisele tööle minnes peatatakse töötutoetuse maksmine. Osalise töö lõppedes jätkatakse toetuse maksmist. Samaaegselt palgaga toetust ei maksta.	Ei maksta koos haigus-, hooldus-, sünnitus- ja rasedus- ning vanemahüvitisega	3 aastat viimase 4 aasta jooksul	6 kuud	50% päevakaalust, mis sõltub viimasel kolmel aastal teenitud palgast ja tööpäevadest
Tšehhi	Õigus saada hüvitist koos töötamisega, kui töötundide arv nädalas on all 20 ja palk ei ületa poolt alampalgast	Ei maksta koos teiste toetustega.	12 kuud viimase 3 aasta jooksul	6 kuud, vanus 50-55 →9k, 55+ →12k	esimesed 3 kuud 50%, järgmised 3 kuud 45%, ümberõppe vältel aga 60%, max 2,5x elatusmiinimum
Ungari	Toetuste maksmine lõpetatakse kui inimene läheb tööle. Ajutise (mitte üle 90p) töötamise korral maksed peatatakse.	Ei maksta koos teiste toetustega.	Hüvitis: 365 päeva 4 aasta jooksul Toetus: 200 päeva 4 aasta jooksul või hüvitise maksmine lõppes vähemalt 180p möödudes, hüvitise maksmine lõppes 140p möödudes ja pensionini on 4 või vähem aastat	sõltub töötatud ajast, aga mitte üle 270 päeva 90p, 180p kui vanus 50 või rohkem	60% palgast esimene pool ajast (max 91p), 60% AP teine pool (149€ kuus) 40% AP (95€ kuus)
Poola	Uuesti tööle asudes makstakse aktiivsusmaksu: 50% fikseeritud töötutoetuse määrast kuus (max 12 kuud). Kui uuesti tööle asunud töötaja kaotab uue töö 365 päeva jooksul makstakse töötutoetust edasi perioodi ulatuses, mis jäi maksmata esimese töötuse kestel.		365 päeva 18 kuu jooksul vähemalt alampalgaga	töötus vastavas piirkonnas jääb alla 150% riigi keskmisest→6k; töötus piirkonnas on üle 150% riigi keskmise või töötaja on üle 50 ja 20 aastase staažiga →12k	80% toetuse määrast (441,50 PLN/k) kui staaži alla 5a, 100% (551,80 PLN/k) kui staaž 5-20a, 120% (662,20 PLN/k) kui staaž üle 20a alates 2010 on esimesed 3 kuud toetus 717 PLN/k ja edasi 563 PLN
Leedu	Toetus peatatakse kui inimene läheb ajutiselt tööle mitte enamaks kui 6 kuuks või osaleb ümberõppes ja saab selle eest toetust või alustab ettevõtlusega. Maksmine lõpetatakse kui inimene alustab tööd	Ei maksta koos teiste toetustega	18 kuud 36 kuu jooksul	ooteaeg: alates 8-ndast päevast, kui töötaja on kohustatud hüvitist maksma, siis mitte varem kui 1k möödudes. Kuni 25a→6k, 25-30→7k, 30-35→8k, >=35→9k	esimesed 3k fikseeritud summa + muutuv osa (ca 40% viimase 36 kuupalga keskmisest), edasi fikseeritud summa + pool muutuvast osast, lagi 70% fikseeritud suurimast kindlustusmaksuga maksustatavast sissetulekust ooteperiood hüvitise saamiseks võib olla 3 kuud, kui töötaja lahkuks oma ettevõtte eksimuse tõttu

Läti	Üle 2k pikkuse töö korral ei loeta inimest enam töötuks.	ei maksta koos teiste toetustega õppuritele	1 aasta kindlustusmakseid ja töötusele eelneval aastal vähemalt 9 kuud makseid		esimese 3k jooksul: 1-9a staaži→50% palgast, 10-19a→55%, 20-29a→60% (max 250 LVL/k), 30 ja + →65%; järgmised 3k 75% algsummast (max 100 LVL/k); viimased 3k 50% algsummast (max 50 LVL/k); min 35 LVL/k	omal soovil või eksimuse tõttu töölt lahkunule on ooteperiood 2 kuud
Bulgaaria	kuni alampalga ulatuses tööd tehes säilib hüvitis 50% ulatuses, 9 kuu jooksul uuesti töötuks jäädes jätkatakse toetuse maksmist selle hetke tingimustest, mil see pooleli jäi	ei maksa koos teiste toetustega	kindlustusmakseid tehtud 9k viimase 15k jooksul	staaži <3a→4k, 3-5a→6k, 5-10a→8k, 10-15a→9k, 15-20a→10k, 20-25a→11k, >25→12k	60% sissetulekust, kuid määratud min ja max suurused	omal soovil või eksimuse tõttu töölt lahkunule või 3 aasta jooksul uuesti töötuks jäänuile on hüvitis 4k vältel min suuruses
Eesti	Hüvitise maksmine lõpetatakse töö korral		12 kuud 36 kuu jooksul	staaži <56k→180p, 56-110k→270p, 111 ja + →360p	50% esimesed 100p, edasi 40%	
	Toetuse maksmine peatatakse kui tulu on suurem kui töötutoetus.		180p viimase 12 kuu jooksul, või kui hüvitise maksmine lõppeb enne 270ndat päeva	max 270p	1000 EEK/k	